

MÄNTYHARJUN KUNNAN
KOTOUTUMISOHJELMA 2023-2026
LUONNOS

Sisällys

1 JOHDANTO.....	2
2 KOTOUTUMISOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT.....	2
2.1 Kotoutumislaki ja kunnan vastuut	3
2.2 Katsaus alueen kotoutujiin	6
3 LAPSIPERHEIDEN PALVELUT	6
3.1 Varhaiskasvatus	6
3.2 Esi- ja perusopetus.....	7
3.3 Hyvinvointipalvelut.....	8
4 NUORTEN PALVELUT	9
4.1 Nuorisopalvelut	9
4.2 Lukiokoulutus.....	10
4.3 Ammatillinen koulutus.....	11
5 AIKUISTEN PALVELUT.....	11
5.3 Etelä-Savon TE-toimisto.....	12
5.4 Työllisyyspalvelut ja työllisyyden kuntakokeilu	12
5.5 Työperusteinen maahanmuutto.....	12
5.6 Elinkeino- ja yrityspalvelut.....	13
5.7 Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	13
5.8 Asiointipisteen palvelut	13
5.9 Asuminen.....	14
5.10 Kela	14
5.11 Poliisi.....	14
6 VAPAA-AJAN PALVELUT	14
6.1 Kansalaisopisto	14
6.2 Kirjasto.....	15
6.3 Kulttuuripalvelut.....	15
6.4 Museo	16
6.5 Liikuntapalvelut	16
6.5 Kolmannen sektorin palvelut.....	16
6.6 Seurakunnat.....	17
7 SEURANTA	17

1 JOHDANTO

Mäntyharjun kunnan kotoutumishjelmassa vuosille 2023–2026 pyritään ottamaan huomioon kaikki kuntaan muuttaneet ulkomaalaistaustaiset asukkaat riippumatta heidän tulonsa syystä.

Kotoutumishjelman tavoitteena on tukea maahanmuuttajien aktiivista osallisuutta alueen palveluissa ja suomalaisessa yhteiskunnassa sekä edistää heidän kotoutumistaan.

Kotoutumislaki (936/2022) koskee kaikkia Suomeen muuttavia henkilöitä, mutta ei kansainvälisiä opiskelijoita ja työelämässä olevia maahanmuuttajia. Kuitenkin kotoutuminen yksilöllisenä prosessina ja kotoutumistyö koskevat kaikkia maahanmuuttajia, joita ovat kiintiöpakolaisten lisäksi muun muassa tilapäistä suojelua tarvitsevat, paluumuuttajat, työperusteiset maahanmuuttajat ja perhesyistä Suomeen muuttavat henkilöt.

Kotoutumishjelmassa on kuvattu maahan muuttaneille henkilöille tarkoitettuja palveluja ja toimintoja, joiden tarkoituksena on tukea heidän kotoutumistaan alueelle. Päivitettyyn kotoutumishjelmaan on koottu palveluja, joiden tarjoamisesta vastaa Mäntyharjun kunta tai niitä tuotetaan yhteistyössä alueen viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Kotoutumishjelmassa esitellyt toimijat liittyvät läheisesti maahanmuuttajien arkielämään ja sen tukemiseen. Kotoutumishjelman on hyväksynyt kunnanvaltuusto ja sen päivittämisestä vastaa kunnanhallitus.

2 KOTOUTUMISOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallisesti. Kotoutumislain 29 § mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Myös hyvinvointialueen on tuettava maahan muuttaneiden tarpeita. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumislain 32 §:ssä tarkoitettu kunnan kotouttamishjelma, joka edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä. Paikalliset ja alueelliset toimijat osallistuvat kunnan tai kuntien aloitteesta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, jatkossa kotoutumislaki) on muutettu 1.1.2023 lukien lailla kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (936/2022). Kotoutumislakiin on tehty muutoksia, jotka liittyvät sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtymiseen kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Muutetun lain mukaan tilapäistä suojelua saavista, joille on myönnetty kotikunta, maksetaan kotoutumislain mukaisia korvauksia ja heihin sovelletaan kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä.

Erytislain tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista sekä heidän mahdollisuuttaan osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumisen onnistuminen edellyttää monialaista yhteistyötä alueen viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Kotoutumista tukevat muun muassa kunnan peruspalvelut, työ- ja elinkeinohallinnon ja hyvinvointialueen tarjoamat sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi kotoutumislaisissa on säädetty erityisiä toimenpiteitä (kotoutumissuunnitelman kokoaminen) ja palveluja (kotoutumiskoulutus), mitkä osaltaan edistävät kotoutujan arjen rakentamista kunnassa.

Mäntyharjun kunnan strategiassa 2022–2025 Mäntyharjun arvoiksi on määritelty uusiutuen, yhdessä ja positiivisesti. Uusiutuen tarkoittaa, että pidetään katse tulevassa, ei menneessä, luodaan työkalut ja rakenteet yhteiselle ideoinnille ja kehittämiselle sekä lloitaan onnistumisista ja opitaan virheistä.

Yhdessä tarkoittaa, että kehitetään kunnan sisäisiä yhteistyön rakenteita ja yhteistyötappaa, osallistetaan sidosryhmiä ja verkostoja kehittämiseen ja päätöksentekoon, varmistetaan, että tieto kulkee kaikkiin

suuntiin avoimesti, ennakoivasti ja rakentavasti sekä suhtaudutaan avoimesti muualta tuleviin riippumatta heidän taustoistaan ja tarpeistaan.

Positiivisesti tarkoittaa, että huomataan hyvä toisissamme ja teoissamme, ja annetaan sen kuulua, vahvistetaan positiivista viestintää sisäisesti ja ulkoisesti sekä opetellaan näkemään ennakkoluulottomasti erilaisia kasvun ja kehittämisen mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä.

Kuntastrategian arvoissa on paljon kohtia, jotka liittyvät elimellisesti maahanmuuttajien kotoutumiseen. Tämä kotoutumisohjelma on tapa hahmottaa toimia, joilla Suomen ulkopuolelta Mäntyharjuun tulevat henkilöt saadaan parhaiten osaksi paikallista yhteisöä.

2.1 Kotoutumislaki ja kunnan vastuut

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Yksilön kotoutuminen edellyttää monialaista yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteiden ja palveluiden tuella.

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Yksilön kotoutuminen edellyttää monialaista yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteiden ja palveluiden tuella.

Kaikilla viranomaisilla on velvollisuus ohjata ja neuvoa uusia kuntalaisia toimialaansa liittyvissä asioissa ja palveluissa sekä ohjata tarpeen vaatiessa eteenpäin. Alkuvaiheessa tuen ja ohjauksen tarve on suurempi, koska suomen kieli, kulttuuri ja paikalliset toimintatavat ovat yleensä vieraita. Perehdyttäminen suomalaisen yhteiskuntaan paikallisiin ja alueellisiin palveluihin ja toimintamalleihin on keskeinen osa kotouttamista. Kunnan eri toimijat vastaavat omalta osaltaan maahanmuuttajien opastamisesta ja perehdyttämisestä oman toimialueensa palveluihin ja käytänteisiin. Kunnan eri toimijat tarvitset ajantasaista tietoa ja tukea maahanmuuttajien kotouttamiseen. Kotoutuminen.fi-verkkopalvelu on suunnattu työssään maahan muuttaneita kohtaaville, kotoutumisen edistämisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille. Palvelua ylläpitää työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen osaamiskeskus.

Kunta vastaa myös jatkossa pakolaisten vastaanotosta ja alkuvaiheen kotoutumisesta. ELY- keskus sopii vastaanotettavista pakolaisista, kuntapaikoista ja vastaanoton ajankohdasta kunnan kanssa. Kunnan on tehtävä tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa vastaanottoprosessin sujuvuuden varmistamiseksi sekä kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamiseksi ja turvaamiseksi. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista ja kotoutumisen edistämistä koskevan sopimuksen tekemistä tai tarkistamista sekä ennen henkilön kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Kunnan ja hyvinvointialueen tulee sopia yhteyshenkilöistä ja yhteistyön käytännöistä lain edellyttämällä tavalla.

Kunnan tai TE-toimiston on laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneelle ja muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saavalle maahan muuttaneelle. Kunta ja TE-toimisto laativat alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman lähtökohtaisesti yhdessä. TE-toimisto voi kuitenkin laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneen maahan muuttaneen kanssa keskenään, ja kunta toimeentulotukea saavan maahan muuttaneen kanssa keskenään. Jotta kunta voi laatia alkukartoituksen, kunta saa Kansaneläkelaitokselta (Kela) tiedon toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavasta maahan muuttaneesta kotoutumislain 87 a §:n nojalla.

Myös muulle maahan muuttaneelle voidaan laatia kunnassa alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma, jos niihin on tarvetta.

Hyvinvointialue voi osallistua alkukartoituksen tai kotoutumissuunnitelman laatimiseen kunnan tai TE-toimiston pyynnöstä, jos maahan muuttaneen palvelutarve edellyttää eri viranomaisten palveluiden yhteensovittamista. Kunta tai TE-toimisto huolehtii, että hyvinvointialue osallistuu monialaisen suunnitelman laatimiseen tarvittaessa. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen tai nuoren kotoutumissuunnitelma laaditaan kuitenkin aina kunnan ja hyvinvointialueen välisessä yhteistyössä. Kunta voi laatia alkukartoituksen ja alaikäisen kotoutumissuunnitelman myös muille alaikäisille.

Kunta järjestää asunnot kuntaan osoitetuille, ellei henkilön palvelutarve edellytä tuettua asumismuotoa. Lisäksi kunnan on huolehdittava asumiseen liittyvistä sopimuksista ja tarvittaessa hankkia välttämättömät asumisen kalusteet ja tarvikkeet. Kunta ja hyvinvointialue voivat myös sopia, että asuntoa voi vaihtoehtoisesti kalustaa etukäteen myös henkilölle haettavalla etuudella henkilön puolesta hyvinvointialueen toimesta. Asumisesta syntyvät kustannukset siirtyvät henkilön itsensä maksettavaksi maahantulon jälkeen.

Kunta on velvollinen antamaan henkilölle tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi asumisessa ja kuntaan tutustumisessa. Jos henkilöllä on erityisen tuen tarpeita, niin arjen ohjauksesta vastaa myös hyvinvointialueen työntekijä. Kunnan tehtävänä on myös ohjata henkilö tarvittaessa muiden viranomaisten palveluihin, kuten kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastukseen, sote-palveluihin hyvinvointialueelle, henkilötunnuksen ja kotikunnan rekisteröinnin hakemiseen Digi- ja väestötietovirastosta, tarvittaessa biometrinen oleskelulupakorttien hakemiseen Maahanmuuttoviraston palvelupisteeseen, ulkomaalaisen henkilökortin hakemiseen poliisista, perustoimeentulotuen hakemiseen Kansaneläkelaitokselta, ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen hakemiseen hyvinvointialueelta ja työllisyyspalvelujen asiakkaaksi rekisteröitymiseen.

Kotoutumislaisissa säädetään, että viranomaisen on huolehdittava asian tulkkauksesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa viranomaisen käyttämää kieltä. Tulkkauksesta säädetään myös muussa lainsäädännössä, kuten hallinto- ja ulkomaalaislaissa ja laissa potilaan asemasta ja oikeuksista. Kotoutumislain kokonaisuudistus on valmisteilla ja sen on tarkoitus astua voimaan vuonna 2025 työvoimapalvelu-uudistuksen yhteydessä.

Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa

ELY-keskuksen keskeisenä tehtävänä maahanmuuttajien kotoutumisessa on kotoutumislain toimeenpanon ja toteutumisen seuranta alueellisesti sekä kotoutustoimenpiteiden alueellinen yhteensovittaminen valtakunnallisten linjausten mukaisesti. ELY-keskus huolehtii alueellaan maahanmuuttoon, kotoutumiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin tähtääviä toimenpiteitä. ELY-keskukset ohjaavat, kouluttavat ja tukevat TE-toimistoja niiden tavoitteiden saavuttamisessa ja palvelujen kehittämisessä sekä valvovat, että sovitut toimintaperiaatteet toteutuvat. Työllisyysperusteisten tukien avulla ELY-keskukset tukevat paikallista työllisyyttä ja parantavat työttömien työnhakijoiden työmarkkinavalmiuksia. Kotoutumisasiossa tehdään yhteistyötä muun muassa kuntien, työvoimatoimistojen ja eri järjestöjen kanssa.

Kotoutumislain mukaisia käsitteitä:

Pakolainen

Henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi kansalaisuusvaltiossaan tai pysyvässä asuinmaassaan. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) katsoo olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen

YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa Suomeen pakolaiskiintiön puitteissa. Suomessa eduskunta päättää vuosittain valtion talousarvioesityksen yhteydessä, kuinka monta kiintiöpakolaista Suomi sitoutuu ottamaan. Kiintiöpakolaiset sijoitetaan asumaan suoraan kuntiin ja rekisteröidään kunnan asukkaiksi. He voivat vapaasti vaihtaa asuinkuntaa.

Maahanmuuttaja; Maahan muuttanut

Ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden. Termejä tulee käyttää vain, jos niillä on selittävää arvoa (esimerkiksi tilastoinnissa). Termejä ei tule käyttää viitattaessa henkilöihin, joiden oletetaan olevan maahanmuuttajia esimerkiksi nimensä, ulkonäkönsä tai äidinkielsä perusteella.

Paluumuuttaja

Maahanmuuttaja, joka on saanut oleskeluoikeuden Suomeen, koska on entinen Suomen kansalainen, syntyperäisen Suomen kansalaisen jälkeläinen tai on kuulunut Inkerin siirtoväkeen tai palvellut Suomen armeijassa vuosina 1939–1945.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka.

Tilapäinen suojelu

Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauksen tai muun väkivaltatilanteen taikka ympäristökatastrofin vuoksi. Tilapäisen suojelun antaminen edellyttää, että suojelun tarve voidaan arvioida lyhytaikaiseksi. Tilapäistä suojelua voidaan myöntää Ukrainan kansalaisille, jotka eivät voi palata takaisin Ukrainaan Venäjän hyökkäyksen takia. Tilapäisen suojelun luvat myönnetään ja vanhat luvat jatketaan 4.3.2024 asti.

Kotoutuminen

Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen ja omaksuu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla kun hän tutustuu uuden asuinmaansa kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, tuetaan myös mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Vastavuoroisesti vastaanottava yhteiskunta saa uusia vaikutteita ja monimuotoistuu.

Alkukartoitus

Alkukartoitus on kotoutumispalvelu, jonka avulla viranomainen selvittää yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänen osaamisensa, kotoutumisen tavoitteet ja valmiudet sekä palvelut, joita hän tarvitsee kotoutumisen tueksi. Kunnalle maksetaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista.

Kotoutumissuunnitelma

Yksilöllinen kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa kerrotaan kotoutumisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelman tarkoituksena on edistää henkilön

mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Kotoutumissuunnitelman laatiminen edellyttää oleskelulupaa, oleskeluoikeuden rekisteröintiä, oleskelukorttia tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröintiä. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäiselle tai perheelle. Kotoutumissuunnitelma perustuu kotoutumislakiin (20–21§).

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi TE-toimistoon tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan/oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden myöntämisestä. Suunnitelmaa voidaan jatkaa tarvittaessa kolmen vuoden jälkeen. Kotoutumislain muutokset vuodesta 2025 eteenpäin voivat vaikuttaa kotoutumisajan keston ja palvelujen sisältöön.

2.2 Katsaus alueen kotoutujiin

Koko Etelä-Savossa oli vuoden 2021 lopulla ulkomaan kansalaisia yhteensä lähes 3 000 henkilöä, joista lähes puolet asui Mikkeliissä. Ulkomaan kansalaisia on alueella noin 100 eri maasta, joista suurimmat ryhmät olivat Venäjä, Viro, Thaimaa, Afganistan ja Ukraina. (Tilastokeskus 2021.) Ukrainasta tulijoiden (tilapäistä suojelua hakevat) määrä on kasvanut v. 2022 alkaneen kriisin myötä.

Kiintiöpakolaisten vastaanoton sopimukset ovat Mikkeliissä, Hirvensalmella, Pertunmaalla, Juvalla sekä Pieksämäellä. Näistä aktiivisesti kiintiöpakolaisia vastaanottaneet kunnat ovat Mikkeli, Hirvensalmi ja Pieksämäki.

Mäntyharjussa ulkomaan kansalaisia oli vuoden 2021 lopussa 101 henkilöä. Heistä 27 oli virolaisia, 15 venäläisiä ja 10 thaimaalaisia.

Euroopan maista ulkomaan kansalaisia oli 81 henkilöä. Tarkempia tietoja kansalaisuuksista ei ole saatavana tietosuojasyistä. Vuoden 2022 aikana kuntaan on tullut kansainvälisiä suojelua saavia Ukrainan kansalaisia. Helmikuussa 2023 heitä oli yli 50 henkilöä. He ovat olleet vastaanottojärjestelmän asiakkaita. Kunnan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulutuksen piirissä heistä on ikänsä puolesta ollut noin 15 henkilöä.

3 LAPSIPERHEIDEN PALVELUT

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma, joka koskee 0–29-vuotiaita lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Etelä-Savossa keskeisenä toimintatapana lapsi- ja perhelähtöiseen toiminnan, tuen ja palveluiden järjestämiseen on perhekeskustoiminta. Yhteisen työn lähtökohtana on hyvinvoiva lapsi, nuori ja perhe. Hyvinvoiva lapsi oppii ja kasvaa sekä hyvinvoivassa perheessä on sujuva arki. Jokainen lapsi ja nuori tarvitsee ympärilleen välittäviä aikuisia.

Suunnitelman sisällössä korostetaan perhekeskustoiminnan, avoimen toiminnan, varhaisen tuen ja palveluverkoston olemassaoloa. Palvelut on rakennettu vastaamaan kaikkien kunnan lapsiperheiden erilaisiin tarpeisiin. Painopisteet ovat perhelähtöisyys, turvallisuus, osallisuus ja yhdenvertaisuus, varhainen tuki, vanhemmuuden, parisuhteen ja erotilanteiden tuki sekä tarpeisiin perustuvat palvelut.

3.1 Varhaiskasvatus

Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Maahanmuuttajaperheet tulevat huomioiduksi tasavertaisina kuntalaisina varhaiskasvatuksessa. Mäntyharjun kunnan varhaiskasvatussuunnitelman arvoja kotouttamisen näkökulmasta ovat perusturvallisuus, sosiaaliset taidot, hyvän itsetunnon kehittyminen ja osallistava yhteistyö huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisessa perusteasiakirjassa (2022) mainitaan, että henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista. Samalla tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Mäntyharjun kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa avataan yksityiskohtaisesti konkreettisia yhteistyömuotoja.

Mäntyharjulla varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat päiväkotihoidon, esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus ja hoitajan omassa kodissa tapahtuva perhepäivähoito. Varhaiskasvatuspalveluihin haetaan joko täyttämällä sähköinen varhaiskasvatushakemus tai olemalla suoraan yhteydessä varhaiskasvatuksen johtajaan.

Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus järjestetään oman ikätason mukaisissa ryhmissä riittävät tulkki- ja avustajatarpeet huomioiden. Varhaiskasvatus voi olla osa- tai kokoaikaista ja sen tulee olla perheen ja lapsen tarpeista lähtevää.

Varhaiskasvatuksessa kasvattajat käyvät huoltajien kanssa erilaisia keskusteluja perheen kieli- ja kulttuuritausta sekä uskonnollisesta vakaumuksesta. Perheen arvot ja käytännöt huomioidaan varhaiskasvatuksen toiminnassa. Varhaiskasvatus tukee vastavuoroisesti lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja tutustuttaa suomalaiseen kulttuuriin ja elintapoihin. Tulkin avulla keskusteluissa mahdollistuu kaikille yhdenvertainen kohtelu ja osallistuminen.

Kaikki lapset tarvitsevat kasvussaan ja oppimisessaan yksilöllistä tukea. Lapsi tutustuu suomalaiseen ja mäntyharjulaiseen kulttuuriin ja oppii kieltä vertaisryhmässä muiden lasten kanssa. Yleisen tuen muodoilla lapsen kotoutumista ja kielen kehitystä tuetaan suunnitelmallisesti ja laadukkaasti. Sen lisäksi varhaiskasvatuksessa voidaan tehostaa erilaisia tukitoimia lapsen tarpeen ja edun mukaisesti kasvun, oppimisen ja kielen kehityksen osa-alueilla. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen toimijat tekevät yhteistyötä muun muassa lastenneuvolan, muiden sosiaali- ja terveyspalveluja antavien tahojen sekä opetustoimen kanssa.

Lapsen kotouttamisessa suomalaiseen kulttuuriin huomioidaan perheen kulttuurinen tausta ja uskonnollinen vakaumus. Tämä tapahtuu inklusiivisesti varhaiskasvatuksen arjessa erilaisissa pienryhmissä. Lapsen vahvuudet ja yksilölliset tarpeet sekä lapsen toiveet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jota arvioidaan säännöllisesti tai tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa kotouttamista oppimisen eri alueiden ja laaja-alaisen oppimisen näkökulmasta. Oppimisen alueita yhdistelemällä ja soveltamalla pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Kotouttamisessa suomen kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia.

Merkittävä osa kotoutumista perustuu suomen kielen oppimiselle. Tavoitteena on, että lapselle muodostuu oppivelvollisuuskäynnin mennessä riittävät suomen kielen taidot ja oppimisvalmiudet. Varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten perheitä kannustetaan vaalimaan kodeissaan omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan.

Lapsen suomen kielen kehitystä seurataan ja lapsen ollessa 4-vuotias hänelle tehdään päivähoitoon tarvittaessa suomi toisen kielenä -suunnitelma (S2-suunnitelma) tai se sisällytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

3.2 Esi- ja perusopetus

Monikulttuurisen esi- ja perusopetuksen tavoitteena on, että maahanmuuttajaoppilaat integroituvat suomalaiseen kouluun ja yhteiskuntaan saatuaan mahdollisimman hyvän vastaanoton, opetuksen ja tuen. Oppilaiden omaa kulttuuri-identiteettiä tuetaan järjestämällä mahdollisuuksien mukaan eri kieliryhmille oman äidinkielen ja kulttuurin opetusta.

Kunta järjestää esikoulu- ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille peruskouluopetukseen valmistavaa opetusta pääsääntöisesti integroituna perusopetuksen ryhmiin sekä pienryhmäopetuksena. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaa mahdollisimman hyvän kielitaidon ja muut tarvittavat valmiudet peruskouluopetukseen siirtymiseksi.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomen kielen opiskelussa. Opetuksen tavoitteena on toiminnallinen kielitaito. Varhaisessa vaiheessa suomen kieltä aletaan käyttää myös opiskeluvälineenä, niin että opinto-ohjelmaan liitetään peruskoulun muita aineita. Valmistavan opetuksen aikana oppilaat integroituvat mahdollisimman paljon yleisopetuksen ryhmiin. Valmistavan opetuksen päätyttyä oppilas sijoittuu vuosiluokalle, joka on mahdollisimman lähellä hänen ikätasoaan.

Maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat tietoa suomalaisesta koulujärjestelmästä voidakseen tukea lastensa koulunkäyntiä. Mahdollisuuksien mukaan huoltajille voidaan järjestää erillisiä keskustelutilaisuuksia, niin sanottuja vanhempainkouluja, joissa käsitellään suomalaisen kulttuuriin ja käytännön kouluelämään liittyviä asioita. Vanhempainvartteihin ja keskustelutilaisuuksiin järjestetään tarvittaessa tulkkaus.

Toiminnallisen kielitaidon saavuttaminen on pitkä ja yksilöllinen prosessi, joka voi kestää jopa 6–8 vuotta. Suomen kielen opetuksen tulee olla järjestelmällistä ja sen kehittymistä tulisi arvioida säännöllisesti. Niin pitkään kuin oppilaan suomen kielen taito ei kaikilla kielitaidon osa-alueilla (puhuminen, kuullun ymmärtäminen, lukeminen, kirjoittaminen ja kielitieto) ole äidinkielen puhujan veroinen, hänellä on mahdollisuus opiskella äidinkieli ja kirjallisuus -oppiainetta suomi toisena tai vieraana kielenä -oppimäärän mukaisesti (S2). Valtio tukee erillistä suomi toisena kielenä -opetusta kuuden vuoden ajan. Tarvittaessa suomi toisena kielenä -opetusta voidaan antaa maahanmuuttajaoppilaalle koko kouluajan. Suomi toisena kielenä -opetus voidaan toteuttaa sekä erillisessä S2-ryhmässä, että omassa luokassa eriyttäen. Oppimäärä huomioidaan oppilaan arvioinnissa myös muissa oppiaineissa.

Kotoutuminen vaatii yhteistyötä. Kielitaito tulisi arvioida moniammatillisesti erityisesti nivelvaiheissa (esikoulu tai 1. luokka, 6. tai 7. luokka ja peruskoulun päättyessä). Harrastusmahdollisuudet, mutkaton yhteys kantaväestöön kuuluvien ikätovereidensä kanssa ja ympäröivään yhteiskuntaan tutustuminen ovat yhdenvertaisuuden välttämättömiä edellytyksiä. Mäntyharjun perusopetus tekee yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, joita ovat muun muassa varhaiskasvatuspalvelut, maahanmuuttopalvelut ja liikunta- ja nuorisotoimi.

3.3 Hyvinvointipalvelut

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa on aloittanut toimintansa vuoden 2023 alusta ja ottanut vastuun Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastuspalvelujen järjestämisestä. Eloisa järjestää monipuolisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja lapsiperheille. Perhepalveluiden päätavoitteena on tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja hyvää arkea. Lisäksi on tärkeää, että palvelut ovat helposti saavutettavissa ja ne ovat koko perheen tarpeita huomioivia.

Perhetalo

Perheiden hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn keskittyvä Perhetalo on rakennettu osana Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä ESPER-hanketta, jossa hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalityön palvelut haluttiin keskittää keskussairaalan alueelle. Kiinteistön suunnittelun lähtökohtana on ollut parantaa lapsiperheiden palvelua sekä luoda palveluista saumaton kokonaisuus yli toimialarajojen. Perhekeskuksessa tarjotaan perheille laajasti perheiden sosiaali- ja terveyspalveluita neuvola- ja perhetyöstä erityisen tuen palveluihin, kuten erikoissairaanhoidon, lastensuojeluun ja perheoikeudellisiin palveluihin.

Perheneuvo

Lapsiperheiden asiakasohjaukseen eli perheneuvoon voi olla yhteydessä, kun jokin asia lapsen, nuoren tai perheen tilanteesta huolestuttaa. Perheneuvo on tarkoitettu perheille, joissa on ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi. Perheneuvo on tukea tarvitsevan lapsen tai perheen palvelu, joka perustuu palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelmaan.

Sosiaalipalveluiden tarvetta arvioi lapsiperheiden sosiaalityöntekijä. Perheneuvosta on hyötyä, jos koetaan tarvetta perhetyön konkreettiselle arjen tueksi esimerkiksi perhe-elämän sujuvuuden ja arkirytmien vahvistamiseen, vanhemmuuden keinojen lisääntymiseen, perheen myönteisen vuorovaikutuksen lisääntymiseen ja muutostilanteisiin.

Perheneuvo tarjoaa ohjausta ja neuvontaa kaikille lapsiperheille. Perheneuvo auttaa erityisesti silloin, kun halutaan keskustella elämäntilanteesta, kysyä neuvoa tai vaihtoehtoja asiointiin ja arjen kysymyksiin liittyen. Sieltä saa tietoa myös kunnan tarjoamista mahdollisuuksista, tapahtumista ja palveluista lapsiperheille. Tarvittaessa Perheneuvo ohjaa ja neuvoo oikean palvelun perheelle.

Perheneuvo on kaikkien lapsiperheiden tukena erilaisissa elämäntilanteissa.

Tukea arkeen lapsiperheille - Eloisa (etelasavonha.fi)

Mäntyharjun perheiden avoin kohtaamispaikka Puuhala toimii Monitoimihalli Kisalassa pääsääntöisesti joka perjantai. Avoimeen kohtaamispaikkaan ovat tervetulleita kaikki lapset, heidän perheensä ja läheisensä. Kohtaamispaikassa perheet voivat viettää aikaa yhdessä, lapset voivat leikkiä ja vanhemmat tavata muita vanhempia, jakaa kokemuksia ja saada vertaistukea. Toiminta on kaikille avointa ja maksutonta.

<https://www.mantynharju.fi/sivut/terveys-ja-hyvinvointi/perheidenpalvelut/avoin-kohtaamispaikka-puuhala/>

Sähköinen perhekeskus

Sähköinen perhekeskus on lasten, nuorten ja perheiden palvelutietoja kokoava sähköinen alusta, jossa on valtakunnallisten tietojen lisäksi maakunnassa eri julkisten toimijoiden ja järjestöjen tuottamien palvelujen tietoja yhteydenottokanavineen ja toimipisteineen. Sähköinen perhekeskus ei korvaa verkostomaisesti toimivaa perhekeskusta ja fyysisiä toimipisteitä vaan on sähköinen kanava, joka mahdollistaa tiedon ja tuen saannin ajasta ja paikasta riippumatta.

Sähköisen perhekeskuksen käyttöönoton ajankohdasta sovitaan maakunnallisessa lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmässä v. 2023 alkupuolella.

4 NUORTEN PALVELUT

4.1 Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelut tarjoavat maahanmuuttajanuorille samoja palveluita kuin kantaväestöllekin: monipuolista vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia, tietoa ja neuvontaa, avointa nuorisotilatoimintaa, koulunuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä, digitaalista nuorisotyötä, leirejä ja retkiä sekä erilaisia nuorten osallisuuskanavia.

Nuorisopalvelujen kautta tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista integroimalla heitä yhteen kantasuomalaisien kanssa sekä lisäämällä sitä kautta keskinäistä yhteisymmärrystä ja vuorovaikutusta. Nuorille suunnattuja palveluja edistävän nuorisolain (1285/2016) tavoitteena on muun muassa parantaa nuorten elinoloja, tukea nuorten tasapainoista kehitystä, nuorten osallistumista ja edistää heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan erilaisten osallistavien ja ennaltaehkäisevien toimintojen kautta.

Lisätietoja Mäntyharjun nuorisopalveluista löytyy: <https://www.mantynharju.fi/sivut/vapaa-aika-kulttuuri/nuorisopalvelut/>

4.2 Lukiokoulutus

Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ja lukion paikallista opetussuunnitelmaa, huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat kuten suomen tai ruotsin kielen taito, äidinkieli sekä kulttuuri, maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu tukevat opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Maahanmuuttajalle ja muulle vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea toisena kielenä, mikäli hänen suomen kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oman äidinkielen opetusta yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on tarkoitettu lukiolaisille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lähtökohdana on, että lukiolainen osaa suomen kielen perusteet. Tavoitteena on, että lukiolainen saavuttaa sellaisen suomen kielen taidon, että hän voi opiskella täysipainoisesti kaikkia lukion oppiaineita sekä selviytyä jatko-opinnoissa ja työelämässä suomen kielellä.

Aikuisten lukiokoulutuksen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt rakentuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomen kielen opetus vahvistaa opiskelijan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Aikuisilla vieraskielisillä opiskelijoilla saattaa olla huomattavasti heterogeenisempi suomen kielen taito kuin nuorilla. Toiset ovat omaksuneet melko hyvän suomen kielen taidon ympäristön sekä perusopetuksen ansiosta, toiset taas aloittavat lukio-opinnot käytyään vain jonkin peruskurssin tai osallistuttuaan valmistavaan opetukseen. Kaikki eivät myöskään opiskele kaikkia aineita suomeksi. Opettajan on alussa perehdyttävä opiskelijoiden kielitaustaan ja lähtötasoon sekä tarvittaessa opastettava heitä täydentämään perustietojaan ja taitojaan.

Kielten opetuksen ohella maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden tulee saada myös muuta tarvittavaa tukea lukio-opinnoista selviytyäkseen. Maahanmuuttajia ja muita vieraskielisiä opiskelijoita informoidaan jo lukio-opintojen alussa erilaisista opiskelumahdollisuuksista, tukijärjestelyistä ja heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnoissa.

Otavan opisto

Otavan opisto Mikkelissä järjestää lukio-opetusta internaattimuotoisessa aikuislukiossa, aikuisten perusopetusta maahanmuuttajille ja monipuolisesti vapaan sivistystyön koulutuksia ja yliopistoon valmentavia linjoja. Opiston toiminta-ajatus on etsiä uusia oppimisen tapoja ja muotoja sekä täydentää nykyistä opetusjärjestelmää.

Otavan Opiston aikuislukiossa voi opiskella lukion oppimäärän ja suorittaa sen jälkeen ylioppilastutkinnon. Aikaisemmat opinnot voidaan hyväksi lukea, ja lukion opintojen kesto on 2–4 vuotta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan. Ylioppilaskirjoitukset voi opistolla hajauttaa opiskelijan tarpeiden mukaan kolmeen perättäiseen kirjoituskertaan. Opiskelu, ruokailu koulu- päivinä ja asuminen opiston asuntolassa ovat opiskelijoille maksuttomia. Yli 17-vuotias opiskelija on oikeutettu opintotukeen.

4.3 Ammatillinen koulutus

Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu)

Etelä-Savon ammattiopisto Esedu Mikkelissä on monialainen toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Oppilaitos tarjoaa koulutusta seitsemällä eri alalla yli 90 tutkintoon sekä nuorille että aikuisille. Ammatillisiin koulutuksiin voi hakea yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Ammatillinen peruskoulutus on tarkoitettu kaiken ikäisille henkilöille, joille laissa määritellyt opintojen edellytykset täyttyvät.

Mikäli hakijalla ei ole Suomessa suoritettua peruskoulun päättötodistusta, häneen voidaan soveltaa yhteishaussa harkintaan perustuvaa valintaa tai hän voi hakeutua opiskelemaan jatkuvan haun kautta. Jos hakijan äidinkieli on muu kuin suomi, hänen pitää osoittaa, että hänen kielitaitonsa riittää opiskeluun. Osoittaminen tapahtuu oppilaitoksen järjestämällä kielikokeella tai oppilaitoksen hyväksymällä todistuksella. Oppivelvollisten hakijoiden osalta kielitaito tai sen puute ei voi olla karsiva tekijä opiskelijavalinnassa. Opiskelijat saavat tarvittaessa lisätukea suomen kielen opiskeluun opintojen aikana esimerkiksi opiskelualmiuksia tukevien opintojen (OPVA) kautta.

Etelä-Savon ammattiopistossa järjestetään paljon erilaista maahanmuuttajille suunnattua koulutusta. Maahanmuuttajille suunnattua koulutusta järjestetään työvoimakoulutuksena (KasvuEsedu: kotoutumiskoulutus, Valtti) sekä omaehtoisenä koulutuksena. Omaehtoista koulutusta on muun muassa tutkintoon valmentava koulutus (TUVA), jossa opiskelijat voivat kehittää suomen kielen taitoa ja opiskelualmiuksia sekä tutustua erilaisiin koulutuksiin ja työelämään. Lisäksi siellä voi suorittaa ammatillisen koulutuksen tai lukion opintoja.

Lisäksi Esedussa on aikuisille maahanmuuttajille suunnattua POLKU - Maahan muuttanut matkalla ammattiin –koulutusta. Koulutuksen tavoitteena on olla matalan kynnyksen ohjaava koulutus ammatillisiin opintoihin. Koulutuksessa lisätään työllistymisvalmiuksia, opitaan suomen kieltä ja erilaisia opiskelutaitoja, harjoitellaan käytännön töitä ja suoritetaan tutkinnon osa ammatillisesta tutkinnosta.

5 AIKUISTEN PALVELUT

Kotoutuminen on pitkäkestoinen prosessi, jonka aikana maahanmuuttajat saavat tarvittavia valmiuksia ja tietotaitoja, jotka auttavat heitä rakentamaan arkielämää sekä ymmärtämään oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan kunnan asukkaina. Kunnan tehtävänä on varmistaa, että sen palvelut ja yhteistyö muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa on sujuvaa ja maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa palvelut, jotka tukevat kotoutumisen tavoitteita ja laajempaa ymmärrystä, jolla he hahmottavat asemaansa yhteiskunnassa.

5.1 Digi- ja väestötietojärjestelmä (DVV)

Maahanmuuttajan on käytävä henkilökohtaisesti rekisteröitymässä Suomen väestötietojärjestelmään, kun hän muuttaa ensimmäistä kertaa Suomeen eikä ole saanut henkilötunnusta oleskelulupaa hakiessaan. Rekisteröinnin yhteydessä hakija saa henkilötunnuksen, jos ei ole sitä aiemmin saanut. Kotikunnan saamiseksi maahanmuuttajan tulee aina asioida digi- ja väestötietovirastossa.

5.2 Suomen kielen opetus / Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksessa opiskellaan suomen kieltä, tutustutaan yhteiskuntaamme ja työelämään. Kotoutuminen suomen kielellä edellyttää suomen kielen lähtötasoarviointia, jolla arvioidaan, minkälaista koulutusta tai muuta palvelua maahanmuuttaja tarvitsee. Kotoutumiskoulutus on pääasiassa tarkoitettu asiakkaille, joilla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumiskoulutukseen hakeudutaan TE-toimiston tai Mikkelin seudun työllisyyden kuntakoikeilun kautta.

5.3 Etelä-Savon TE-toimisto

TE-toimistolla on keskeinen osa maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi työllistämiseen ja työvoimapolitiittiseen koulutukseen liittyvien palveluiden kautta. Työvoimapolitiittisilla autetaan täällä asuvia ulkomaalaisia sijoittumaan mahdollisimman nopeasti avoimille työmarkkinoille. Tätä edistetään neuvonta- ja ohjauspalveluilla, koulutuksen avulla ja erilaisilla tuetun työllistämisen keinoilla. TE-toimisto ja kunta vastaavat alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta, mutta ne voivat pyytää hyvinvointialuetta osallistumaan siihen, mikäli maahanmuuttajan palvelutarve tätä edellyttää. Kunnan on laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kunta saa Kansaneläkelaitokselta tiedon näistä henkilöistä.

Työvoimakoulutus on tärkeä osa työllistämispalveluita ja maahanmuuttajien kohdalla erityisesti kotoutumisvaiheessa suomen kielen koulutukset. Työvoimakoulutuksena järjestetään kieli- ja kotoutumiskoulutusta. Nämä ovat niin sanottuja kotoutumiskoulutuksia, joiden tavoitteena on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle kielelliset, yhteiskunnalliset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet. TE-toimiston kautta järjestetään sekä ammatillista että ns. valmentavaa koulutusta. Valmentava koulutus (työvoimapolitiittinen tai siihen rinnastettava) tarkoittaa juuri erilaisia suomen kielen koulutuksia, yleissivistäviä koulutuksia tai eri ammatillisiin opintoihin valmentavia koulutuksia.

Muita työllistymistä edistäviä toimenpiteitä ovat palkkatuki ja työkokeilu. Työpaikat edellä mainittuihin hankkii maahanmuuttaja itse, TE-toimisto tai työsuunnittelija. Työnhakija, työkokeilun järjestäjä ja TE-toimisto tekevät sopimuksen kyseisestä toimenpiteestä. TE-toimiston asiakastyö kohdistuu asiakkaisiin, jotka eivät kuulu kuntakokeilun asiakaskuntaan (työssä olevat). Lisäksi TE-toimiston rooli on vahva työnantaja- ja yrityspalvelujen kautta. Työvoiman tarve ja työnantajan edellytykset työllistää kotoutujia on keskeistä tietoa ja tältä osin yhteistyö kuntakokeilun kanssa on systemaattista.

5.4 Työllisyyspalvelut ja työllisyyden kuntakokeilu

Kotoutujan työllistymistä edistetään Mäntyharjun kunnan työelämäpalvelujen sekä Mikkelin seudun työllisyysedistämisen kuntakokeilun kautta. Mäntyharjun kunta on mukana Mikkelin seudun työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa, jossa kotouttamisen työn päävastuu on siirretty kuntakokeilun TE-taustaisille omavalmentajille. Mäntyharjun kunnan työelämäpalvelut auttavat Mäntyharjussa asuvia kotoutujia tarvittaessa yksilöllisesti kunkin tarpeista lähtien työllistymis- ja koulutusasioissa. Kotoutuja pystyy saamaan tarvittaessa rinnalla kulkevan omavalmentajan edistämään työkokeilujen, palkkatuetun työn, työn- tai koulutuksen järjestymistä ja niissä onnistumista. Mäntyharjun kunnan työelämäpalvelut hoitavat kunnan palkkatuki- ja velvoitetötyöllistämistä sekä nuorten kesätyöllistymistä.

Kuntakokeilu luo pohjaa vuoden 2025 uudistukselle, jossa työvoimapolitiittiset siirtyvät kuntien vastuulle. Jo kokeilun aikana on mahdollista yhdistää paremmin kotoutujien työvoimapolitiittisiin liittyvä viranomaistyö ja kuntien viranomaistyötä tukevat palvelut. Hallituksen esitys julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 207/2022) on annettu 6.10.2022.

Mikkelin seudun kuntakokeilun taustalla on laki julkisista työvoima- ja yrityspalveluista sekä kokeiluun liittyvä erityislaki työllisyyden kuntakokeiluista. Siihen liittyy vastuu kaikista työttömänä olevista työnhakija-asiakkaista, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, eli kotoutumisasiakkaat. Kuntakokeilun kautta asiakkaalle tarjotaan pääsääntöisesti samat palvelut, joita asiakkaat ovat aikaisemmin saaneet TE-toimiston kautta.

5.5 Työperusteinen maahanmuutto

Maahanmuuttajille annetaan ohjausta ja neuvontaa kaikissa elämän kysymyksissä maahantulo perusteesta riippumatta. Huomiota kiinnitetään erityisesti työperäisten maahanmuuttajien tavoittamiseen sekä koko

perheen saumattomaan palvelemiseen. Perheen onnistuneen integroitumisen kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota puolison tukemiseen.

Työssä käyvien maahanmuuttajien omaehtoista suomen kielen opiskelua on tärkeää edistää ja tukea yhteistyössä työnantajien, yritysten ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Kurssitarjonnan tulisi olla riittävän monipuolista ja opiskelutapojen joustavia (esimerkiksi hyödyntämällä verkkokursseja).

Työperusteisen maahanmuuttajan tukemiseksi ja vastaanottavuuden lisäämiseksi tiivistetään yhteistyötä yritysten ja työnantajien kanssa. Työyhteisöt tarvitset koulutusta ja perehdytystä toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden kohtaamiseen ja vastaanottamiseen.

Työperusteisen maahanmuuttajan onnistunut asettautuminen ja aito integroituminen on yksi keskeisimmistä edellytyksistä paikkakunnalle jäämisessä ja kiinnittymisessä. Paikkakunnan pitovoimaa voidaan edistää tarjoamalla riittävästi tukea mm. suomen kielen opiskeluun, sosiaalisten verkostojen luomiseen, harrastusten löytämiseen ja päivähoidon järjestymiseen. Nämä tukitoimenpiteet soveltuvat suurelta osin myös kantasuomalaisten mutta paikkakunnan ulkopuolisten henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä muuttaessa työpaikan perässä Mäntyharjuun. Paikkakunnan ja koko maakunnan pitovoimaan voidaan kehittää yhteistyössä kuntien, yritysten ja muiden kehittämisorganisaatioiden kesken.

5.6 Elinkeino- ja yrityspalvelut

Mäntyharjun kunnan elinkeinopalveluiden tehtävänä on auttaa sekä uusia että toimivia yrityksiä erilaisissa yritystoimintaan liittyvissä kysymyksissä. Mäntyharjun kunnan elinkeinopalvelut kuuluvat kunnan hallinnon toimialaan. Elinkeinopalveluiden tehtävänä on auttaa sekä uusia että toimivia yrityksiä erilaisissa yritystoimintaan liittyvissä kysymyksissä. Mäntyharjun elinkeinopalvelut tekevät yhteistyötä alueellisten asiantuntijaorganisaatioiden kuten Uusyrittäjäkeskus Dynamon kanssa.

5.7 Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut

Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisvastuu on Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisalla, jonka vastuulla on kyseisten palvelujen järjestämisestä 12 kunnan alueella. Lisätietoa Eloisasta löytyy: <https://etelasavonha.fi/>. Mäntyharjussa sosiaali- ja terveystieteiden palvelut on keskitetty Mäntyharjun hyvinvointikeskukseen.

Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto

Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto -yksikkö (ent. Essoten maahanmuuttopalvelut) toimii sosiaalipalvelujen tulosalueella osana työikäisten palveluja. Yksikön palveluja ovat sosiaaliohjaus, sosiaalityö, kotoutumista edistävä perhetyö, palvelutarpeen arvio, terveydenhoitajan palvelut, ohjaus ja neuvonta.

Yksikkö toimii laajassa monialaisessa verkostossa sekä antaa konsultaatiota eri tahoille. Tiimiin kuuluu palveluesihenkilön lisäksi ohjaajia, sosiaalityöntekijä sekä terveydenhoitaja. Hyvinvointialueen palveluja täydentävät osaltaan kunnan eri palvelut, alueen järjestöt ja yhdistykset sekä muut toimijat.

5.8 Asiointipisteiden palvelut

Kirjastolla sijaitseva asiointipiste tekee viranomaisyhteistyötä Kelan, Verottajan, TE-palveluiden sekä Digi- ja väestötietoviraston kanssa. Pisteeseen ja asiointipisteeseen postilaatikkoon voit jättää edellä mainituille viranomaisille osoitettuja hakemuksia ja lomakkeita, jotka lähtevät päivittäin postitukseen. Lomakkeita saat tarvittaessa asiointipisteeltä. Asiointipisteellä voit käyttää myös asiointiin tarkoitettuja tietokoneita sekä tulostinta. Tarvittaessa henkilökunta ohjaa verkkopalveluiden pariin. Asiointipisteellä on mahdollisuus käyttää etäneuvottelutilaa viranomaisasiointiin ajanvarauksella.

5.9 Asuminen

Kunnan tehtäviin kotouttamisessa kuuluu asumisen järjestäminen. Mäntyharjun kunnan vuokra-asunnot ovat kunnan tytäryhtiö Kiinteistö Oy Keskivälin omistuksessa. Keskiväli vuokraa ja hallinnoi Mäntyharjussa noin 300 asuntoa ja muutamia liiketiloja. Valtio korvaa pakolaisille varattujen asuntojen vuokrat kunnalle täysimääräisesti. Maahanmuuttajille on samat asuntojen myöntämiskriteerit kuin muillekin hakijoille. Kunta varautuu mahdolliseen pakolaisten vastaanottamiseen riittävällä määrällä vuokra-asuntoja.

5.10 Kela

Mikkelin Kelan palvelupisteessä opastetaan ja neuvotaan kaikissa Kelan etuuksiin liittyvissä asioissa, tarvittaessa myös pika- tai etätulkattuna. Kela ohjaa ja neuvoo maahanmuuttajia ja tekee päätöksen siitä, kuuluko hakija Suomen sosiaaliturvan piiriin. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin. Vastaavat palvelut ovat saavutettavissa Juvan kunnanviraston asiointipisteessä etäpalveluna.

5.11 Poliisi

Itä-Suomen poliisilaitoksen alaisuudessa toimiva lähin poliisiasema on Mikkelissä. Poliisin tehtävänä on turvata yleinen järjestys ja turvallisuus sekä estää ennalta rikoksia ja selvittää niitä. Poliisin toiminnan keskeinen tavoite on mahdollistaa turvalliset olot kaikille kansalaisille, jotka asuvat Suomessa.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus eli turvapaikkahakemus on jätettävä poliisille tai Rajavartiolaitokselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Kaikilla poliisilaitoksilla on valmius ottaa vastaan turvapaikkahakemus ja rekisteröidä turvapaikanhakija. Hakemuksen jättämisen jälkeen turvapaikanhakija ohjataan majoittumaan Maahanmuuttoviraston määrittelemään vastaanottokeskukseen ja turvapaikka-asian käsittely siirtyy Maahanmuuttoviraston tehtäväksi.

Ankkuritoiminnalla tuetaan nuorten hyvinvointia ja ennaltaehkäistään rikoksia moniammatillisen ryhmätyöskentelyn pohjalta, johon kuuluu poliisin lisäksi asiantuntijoita sosiaali-, terveys-, ja nuorisotoimesta.

6 VAPAA-AJAN PALVELUT

Tutustuminen suomalaiseen kulttuuriin, maamme historiaan ja kulttuuriperintöön helpottaa maahanmuuttajien kotoutumista ja antaa eväitä suunnata kohti tulevaisuutta.

Maahanmuuttajien kotoutumista, osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan monipuolisesti myös kunnan kulttuuri- ja liikuntapalveluissa sekä eri järjestö- ja seuratoiminnoissa. Vapaa-ajan toiminta sekä palvelut edistävät muun muassa sosiaalisten suhteiden kehittymistä, omaa elämänhallintaa, verkostojen muodostumista, osallisuutta ja yhteisöön kuulumista sekä kielen ja kulttuurin oppimista. Toiminnan avulla edistetään myös kahdensuuntaista kotoutumista sekä hyviä väestösuhteita saattamalla eri kulttuuritaustaisia maahan muuttaneita sekä valtaväestöä yhteen.

6.1 Kansalaisopisto

Kansalaisopisto edistää kotoutumista harrastamisen ja tekemällä oppimisen avulla. Osallistuminen opiston suomenkielisten ryhmien toimintaan lisää maahanmuuttajien kielitaitoa, hyvinvointia ja osallisuutta. Kurseille osallistuminen muodostaa luontevan rajapinnan kanssakäymiseen ja ystävystymiseen paikkakunnan valtaväestön kanssa.

Kansalaisopistolla ei ole suoraa roolia maahanmuuttajien kotouttamisessa ilman erillisiä sopimuksia ja rahoituksia. Opisto tukee kuitenkin oman perustoimintansa kautta kotoutumista monin tavoin. Opistolla on vuosittain käytettävissä rajallinen määrä opintotsetelirahoitusta maahanmuuttajien suomen kielen luku- ja

kirjoitustaidon opiskeluun. Opintoseteleiden avulla osallistumismaksuja voidaan merkittävästi alentaa tai saada osallistuminen joissain tapauksissa jopa maksuttomaksi.

Opistossa on valmius järjestää maahanmuuttajille myös normaaliin opetusohjelmaan kuuluvaa opetusta ryhmä- tai yksilöoppimisena. Maahanmuuttajan osallistuminen kannattaa suunnata kotoutumista, osaamisen lisäämistä ja työllisyyttä tukeviin kursseihin. Ryhmä- ja yksilöopetuksessa opiskelevan tulee maksaa opiskelijamaksu, jonka kattaa yleensä ennen oleskeluluvan saamista opintoseteli, kunnan omarahoitus tai koulutuksen/valmennuksen tilaaja.

Kansalaisopistolla on valmius antaa maahanmuuttajille elinikäistä oppimista ja muuta palvelutoimintaa koskevaa tiedotusta ja ohjausta. Kansalaisopisto on aktiivisesti mukana maahanmuuttajien asioita ja asemaa pohtivissa verkostoissa.

6.2 Kirjasto

Kirjaston palvelut ovat maksuttomia pois lukien kopiot, tulosteet ja kaukolainat. Kirjasto hankkii jatkuvasti kotimaisen selkokielisen aineiston lisäksi vieraskielistä kirjallisuutta. Aineiston hankinnassa huomioidaan asiakkaiden toiveet. Kirjasto reagoi tarpeisiin nopeasti ja voi hankkia kokoelmaan maahanmuuttajien äidinkielellä tuotettua kirjallisuutta tai varata sitä yhdessä asiakkaan kanssa Lumme-verkoston kirjastojen kokoelmasta. Yhteistyötä voidaan tehdä myös Monikielisen kirjaston kanssa tilaamalla siirtokokoelmina monikulttuurista aineistoa.

Kaikki aineistot ovat lainattavissa kirjastokortilla. Kirjastokortin saaminen edellyttää viranomaisen antamaa todistusta tai henkilökorttia, josta henkilötiedot ilmenevät. Kirjasto tarjoaa asiakkaille myös laajat verkkoyhteydet ajankohtaisten vieraskielisten uutisten sekä sanoma- ja aikakauslehtien seuraamiseen. Kirjaston kaikki palvelut ovat yhdenvertaisesti maahanmuuttajien käytettävissä. Kirjasto järjestää pyydettyä maahanmuuttajille tutustumiskäyntejä.

Kirjastolla toimiva kunnan asiointipiste tarjoaa maahanmuuttajille tietoa, neuvontaa ja ohjausta viranomaisyhteistyössä. Tällaisia viranomaisia ovat mm Kela, Verotoimisto, TE-toimisto sekä Digi- ja väestötietorekisteri.

6.3 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelut järjestää kulttuuritapahtumia ja toimii yhteistyökumppanina myös monikulttuuristen tapahtumien järjestelyissä. Kulttuuripalvelut jakaa avustuksia sekä luo edellytyksiä taiteen ja kulttuurin harrastamiseen. Kulttuuritapahtumat ja -harrastukset tukevat maahanmuuttajien kotouttamista ja kulttuuripalveluiden toiminnat ovat myös maahanmuuttajien käytettävissä.

Mäntyharjun kulttuuripalveluiden järjestämät tapahtumat ovat kaikille avoimia ja useimmiten maksuttomia tai hyvin edullisia. Tapahtumat mahdollistavat maahanmuuttajien ja kantaväestön luonnollisen ja tasapuolisen tapaamisen. Tapahtumissa voi myös esiintyä aktiivisena toimijana ja näin tuoda omaa kulttuuritaustansa esille.

Mäntyharjun kunnassa toimii oma elokuvateatteri Kino, jonka lippujen hinta on edullinen. Ohjelmistossa on usein lapsille ja nuorille suunnattuja elokuvia. Ohjelmistoon voidaan toteuttaa monikulttuurista sisältöä.

Maahanmuuttolapset ja -nuoret pääsevät Mäntyharjussa osalliseksi kulttuurikasvatussuunnitelmaan, joka tuo taiteen ja kulttuurin tasavertaisesti osaksi kaikkien alle kouluikäisten (varhaiskasvatus) sekä 0.–9.-luokkalaisten arkea. Kulttuurikasvatussuunnitelman kautta jokainen peruskoululainen pääsee vuosittain osalliseksi taiteen ja kulttuurin toimintoihin. Kulttuurikasvatussuunnitelmassa on huomioitu useita taiteenlajeja, jotka eivät ole kielisidonnaisia (mm. musiikki, kuvataide), minkä vuoksi sisältö sopii hyvin myös maahanmuuttajille.

Mäntyharjun kuntaan on laadittu kulttuurihyvinvointisuunnitelma, jonka tarkoituksena on edistää asukkaiden terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin, huolehtia kuntalaisten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta sekä edistää taide- ja kulttuuripalvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta.

6.4 Museo

Tutustuminen suomalaiseen kulttuuriin, maamme historiaan ja kulttuuriperintöömme helpottaa maahanmuuttajien kotouttamista ja antaa eväitä suunnata kohti tulevaisuutta.

Mäntyharjun alueen historiaan voi tutustua paikallisissa museoissa, Mäntyharjun museossa Iso-Pappilan museoalueella sekä Miekankosken uittomuseossa. Mäntyharjun museon palvelut ovat maahanmuuttajien käytettävissä. Mäntyharjun museon palvelut ovat ilmaisia kaikille alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille. Aikuisten lipunhinta on edullinen. Miekankosken uittomuseoon on vapaa pääsy.

Museovierailu on sisällytetty myös kulttuurikasvatussuunnitelmaan, joten maahanmuuttajalapsen ja -nuorten pääsevät tätä kautta tutustumaan museon tuottamiin näyttelyihin ja tapahtumiin.

6.5 Liikuntapalvelut

Mäntyharjun kunnassa on monipuoliset liikuntamahdollisuudet. Monitoimihalli Kisalassa on mahdollisuus harrastaa mm. salibandya, lentopalloa, futsalia, käsipalloa, koripalloa, tennistä, sulkapalloa, pickleballia, sisäcurlingia, bocciaa ja pesäpalloa. Aulasta löytyy kaikkien käytössä olevat lämmittelylaitteet, yläkerrasta 40 m juoksusuora. Volttisaliin on rakennettu puitteet etenkin kamppailulajien, tanssin sekä voimistelun tarpeisiin. Monitoimihalli Kisalan lisäksi Mäntyharjun kunnalla on koulujen yhteydessä kaksi muuta salia, jotka ovat kuntalaisten käytössä.

Mäntyharjun urheilualue tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet myös erilaiseen ulkoliikuntaan. Alueelta löytyy muun muassa tennis- ja padel-kentät, yleisurheilukenttä, pesäpallokenttä, avotekojäärata, luistelukenttä sekä beachvolleykentät. Lisäksi alueella on ulkokuntoiluvälineet, kuntoportaat sekä metsäleikkipuisto sekä talvisin crossihiihtorata, pulkkamäki sekä kattava latuverkosto. Urheilualueen vieressä on yksi Mäntyharjun kolmesta virallisesta uimarannasta, Pekkolanlammen uimaranta. Muut uimarannat, Haapaselän ja Kurkiniemen uimarannat, sijaitsevat myös Mäntyharjun keskustan alueella.

Mäntyharjussa pääsee liikkumaan helposti myös monipuolisilla luontoreiteillä patikoimalla, retki- tai maastopyörällä, melomalla ja talvisin myös hiihtämällä ja lumikengillä. Eri asuinalueiden läheisyydestä löytyy myös lähiliikuntapaikkoja, kuten kunto- ja luontoreittejä.

Kunnan liikuntapaikkojen maksuissa on huomioitu lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja erityisryhmät. Heille liikuntatilojen käyttö on maksutonta. Kunta ja paikalliset seurukset ja järjestöt järjestävät yhteistyössä maksuttomia, kaikille avoimia liikuntaharrastevuoroja.

6.5 Kolmannen sektorin palvelut

Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua erilaisten palvelujen kautta suomalaisen yhteiskunnan toimintaan, kuten muutkin maassa asuvat. Monet kolmannen sektorin toimijat ovat mukana kotoutumistyössä. Järjestöissä työskentelee ammattilaisia ja vapaaehtoisia henkilöitä, joilla on myös omaa kokemuksellista tietoa kotoutumisesta ja he voivat näin tarjota muun muassa tärkeää vertaistukea sitä tarvitseville. Vapaaehtoiset toimivat myös ystävinä, tukihenkilöinä, vertaisryhmien ohjaajina sekä asiantuntijoina, ja näin tukevat maahan muuttaneiden lisäksi myös kotoutumista tukevia eri alan ammattilaisia.

Mikkelissä toimii Monikulttuurityö Mimosa ry, jonka palvelut ovat käytettävissä myös Mäntyharjussa asuville ulkomaalaistaustaisille henkilöille. Mimosan toiminnan tavoitteena on edistää alueella asuvien

maahanmuuttajien kotoutumista, hyvinvointia ja osallisuutta, vähentää syrjäytymistä ja ennakkoluuloja sekä edistää yhdenvertaisuutta, monikulttuurisuutta, kahdensuuntaista kotoutumista sekä maahanmuuttajatyötä tekevien eri tahojen monialaista yhteistyötä.

Tavoitteiden toteuttamiseksi yhdistys ylläpitää kaikille avointa kohtaamispaikkaa, Monikulttuurikeskus Mimosaa, joka on toiminut alueella jo yli kaksikymmentä vuotta. Monikulttuurikeskus Mimosa toimii kaikille avoimena matalan kynnyksen kohtaamispaikkana, jonka toimintaan ovat tervetulleita kaikki, maassa asutusta ajasta tai kansalaisuudesta riippumatta.

Mäntyharjussa toimivat Suomen Punaisen Ristin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton paikalliset osastot. Suomen Punaisen Ristin osastolla on ollut ensiarvoisen tärkeä rooli Ukrainasta sotaa paenneiden kotouttamisessa Mäntyharjuun.

6.6 Seurakunnat

Mäntyharjussa toimii evankelisluterilainen ja helluntaiseurakunta. Molemmat seurakunnat ovat aktiivisia toimijoita kotouttamisessa. Ne järjestävät kirkollisten toimitusten lisäksi lasten ja nuorten kerhotoimintaa, lapsiperheiden palveluja sekä musiikkitoimintaa. Diakonia tekee yhteistyötä vastaanottokeskuksen kanssa.

7 SEURANTA

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Laissa esitetyt toimenpiteet ja palvelut tulee järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi tarvitaan useiden tahojen toimenpiteitä ja erityisesti poikkihallinnollista yhteistyötä. Kotoutumisohjelma on tarkoitettu työvälineeksi maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvissä asioissa niin viranomaisille kuin esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoille. Pyrkimys on, että toimijat myös käyttäessään tätä työvälineenä arvioivat ja huolehtivat tietojen ajan tasalla pysymisestä.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen keskeisesti vaikuttavista muutoksista ja toimenpiteistä pitää tiedottaa mahdollisimman laajasti kaikille maahanmuuttajien kotoutumisen edistämistä tukeville organisaatioille ja toimijoille. Lisäksi on erityisen tärkeää ottaa maahanmuuttajia mukaan kaikkeen heitä koskevan toiminnan ja toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Kunnanhallitus voi päivittää kotoutumisohjelmaa tarvittaessa muuttuvan tilanteen mukaiseksi.